

עבודת העיקרית בימי החנוכה היא, להודות ולהלל להקב"ה על הנסים הגלויים והנסתרים!!!

על יוסף היתה מוצדקת, שהרי יעקב אבינו איבד ה'בן זקונים' שלו, שאהב אותו יותר מכל בניו (לו, ג), ומסר לו את כל התורה שלמד בבית מדרשם של שם ועבר (רש"י שם). והוא היה גדול מאחיו בחכמה, כמו שכתב התרגום 'בר חכים'. ואיבד אותו במיתה משונה טרף טרף יוסף (שם לו). ועוד היה לו חלק בזה ששלח אותו למקום סכנה, ובפרט שהיה סימן בידו, שאם אחד מבניו ימות בחייו הוא יראה פני גיהנם ח"ו (שם לה ברש"י).

ועכ"ז אמר לו הקב"ה, אני עוסק להמליך את בנך במצרים ואתה אומר 'למה הרעותם לי', כי שני הדברים שאמרנו שבגללם אדם לא יכול להבין כיצד הדברים לטובתו היו אצל יעקב, א', שהרי יעקב ידע רק מה שסביבו, אבל לא ידע שבמרחק הליכה של כמה שעות ממנו יוסף חי ומלך במצרים, והרי תשע שנים מתוך האבילות של יעקב על יוסף, הוא היה מלך. ב', יעקב לא ידע שיוסף עתיד לפרנס אותו ואת כל משפחתו במשך שנות הרעב, והרי אם היה יודע זאת לא היה קץ וגבול לשמחתו.

ודבר זה באה התורה הק' ללמדנו, שאף אם יש דברים שנראים לאדם קשים ל"ע, אבל יזכור תמיד וידע, שהראיה שלו היא מאד מצומצמת, שרואה רק מה שמסביבו, ורק את ההווה, אבל בהסתכלות רחבה ומקיפה בוודאי שהכל לטובה.

וכך בכמה מקומות מלמדים אותנו חז"ל להסתכל על המאורעות של האדם לא לפי איך שזה נראה בהתחלה אלא לחכות ולראות איך בסוף מכל קושי צומח טובה גדולה. כמו שכתוב בגמרא (נדה לא). "מאי דכתיב, אֹדֶךָ ה' כִּי אֲנַפְתָּ בִּי, יֵשֶׁב אִפְּךָ וַתִּנְחַמְנִי (ישעיהו יב, א), בשני בני אדם שיצאו לסחורה, ישב לו קוץ לאחד מהן - התחיל מחרף ומגדף, לימים שמע שטבעה ספינתו של חברו בים, התחיל מודה ומשבח, לכך נאמר: 'שוב אפך ותנחמני'. והיינו דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב, לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ (תהלים קלו, ד), אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו".

גם במסכת ברכות (ס:) הגמרא מספרת לנו את הסיפור הידוע ברבי עקיבא שאמר 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד', שמזה אנו רואים כיצד חז"ל הקדושים הסתכלו על מאורעות החיים, ואיך גם ברגעים הקשים ביותר החזיקו באמונה שהכל לטובה.

וכן במדרש (ויק"ר פה, ד) מלמדים אותנו חז"ל לבחון את הדברים לפי הסוף ולא כפי שהדברים נראים בהתחלה. וכך המדרש מספר, על אבא יודן שירד מנכסיו, ויצא לחרוש עם פרתו את חצי השדה שנשארה לו, ובאמצע החרישה נפתח בור בארץ ונפלה לשם פרתו ונשברה רגלה, ירד להעלותה, האיר לו הקדוש ברוך הוא את עיניו ומצא תחתיה אוצר, אמר לטובתי נשברה רגל פרתי.

וגם בדורנו אנו, אפשר לראות איך דברים שבהתחלה היו נראים כקשים אבל בסוף התברר כמה חסד והצלה היה בזו. ואנו זוכרים איך בשנת תשמ"ח יצא מטוס מלונדון לניו יורק, והיו שם הרבה יהודים שהגיעו מאוחר, ורצו לעלות על המטוס, וממש התחננו ורבו עם הממונים שם שיתנו להם לעלות, אבל סגרו את השערים ובשום אופן לא נתנו להם לעלות, ובשעת מעשה היהודים הללו יצאו משם כבעס גדול ובעצב, אבל הסוף היה שהמטוס התפוצץ באמצע הדרך ממעל לעיר לוקרבי,

« מהו העבודה העיקרית בימי החנוכה?? »

הנה חז"ל הקדושים תיקנו לנו לומר בחנוכה בתפילה ובברכת המזון את תפילת 'על הניסים'. ובסופה אנו אומרים כך: 'וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול'. ומבואר שעיקר מה שקבעו לנו חז"ל את ימי החנוכה הוא רק 'להודות ולהלל', ולא למשתה ושמחה כשאר ימים טובים.

וכך כתוב בשו"ע (סימן תרע"ס"ב), "ריבוי הסעודות שמרבים בהם, הם סעודת הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה". וכתב הרמ"א, "וי"א, שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות, משום דבאותן הימים היה חנוכה המזובח".

ומבואר שגם להלכה כך הדין שבחנוכה - בשונה משאר ימים טובים - אין מצוה לעשות סעודות ולהרבות באכילה ושתייה, כי חז"ל קבעוהו רק 'להודות ולהלל'.

ומכאן יסוד זה חידש הגאון רבי שלמה קלוגר זי"ע (הגהות חכמת שלמה על שו"ע ס' תרפ"ג), חידוש נפלא, הוא נשאל על אחד של"ע נחפש בבית האסורים ובהגיע ימי חנוכה הניחו לו לצאת לזמן מועט בלבד, ובזמן קצר זה יש בידו או להדליק נרות חנוכה או לילך לבית הכנסת לומר הלל בציבור, ונפשו בשאלתו מה עדיף לו לעשות, ענה לו הגאון זי"ע, כי מוטב שילך לבית הכנסת להתפלל ולומר הלל עם הציבור. ונתן טעם לדבריו באמרו שעיקר החנוכה הרי להלל והודאה ניתקן, על כן וודאי עדיף שיאמר הלל יותר מאשר ידליק נרות חנוכה.

« מה ההבדל בין 'הלל' ל'הודאה'?? »

ואם כן מוטל עלינו לברר, מה הכוונה ב'להודות ולהלל', מהו הלל, ומהו הודאה, ומה ההבדל ביניהם, שהרי זה עיקר מצות היום 'להודות ולהלל'.

ובכדי להבין זאת יש להקדים מה שכתוב בפרשת מקץ (בראשית מג, ו), וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמָה הִרְעַתָּם לִי. והמדרש (בר"ר צ"א) אומר על זה כך: "אמר רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינא, מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה, אלא כך אמר הקדוש ברוך הוא, אני עוסק להמליך את בנו במצרים והוא אומר למה הרעותם לי, הד"א נִסְתַּרָה דְרַכֵּי מַה (ישעיהו מ, כז)".

דהיינו, שאע"פ שבעיני יעקב, מה שחשב שיוסף מת, היה נראה כצרה גדולה, אבל אח"כ התברר ההיפך, שעי"ז יוסף נהיה מלך, וזן ופירנס את יעקב ובניו במשך שנות הרעב. וזה מלמד אותנו שתמיד צריך להאמין בהקב"ה ולדעת שהכל לטובה אף אם כרגע לא רואים כיצד מאורע זה לטובה.

הגה"צ רבי אברהם גרוזינסקי צוק"ל מוסיף ומרחיב לבאר, שבגלל שתי סיבות אדם לא יכול לדעת מה הדבר הטוב ביותר בשבילו. א', כי האדם רואה רק מה שסביבו ואינו יודע מה קורה במרחק ממנו. ב', כי אדם רואה רק את ההווה ואינו יודע מה יקרה בעתיד.

והנה כשנתבונן בהסתכלות פשוטה, לכאורה האבלות של יעקב אבינו

והיהודים שכ"כ רצו לעלות על המטוס עשו סעודת הודאה להקב"ה על זה שלא נתנו להם לעלות על המטוס.

ועפ"ז מבאר השפת אמת את החילוק בין 'הלל' ל'הודאה', שהלל הוא שירה להקב"ה כשרואים את חסדי ד' בצורה גלויה וברורה, כמו בניסים גלויים. אבל 'הודאה' היא מלשון שאדם מודה, וזה במקרה שהאדם בהתחלה לא מבין את דרכי השי"ת ויש לו שאלות כמו במקרים שהבאנו לעיל, ואח"כ הקב"ה מזכה אותו לראות איך הכל היה לטובתו, אז הוא מודה להשי"ת שגם מה שהיה נראה לו לא טוב בעצם היה טוב גמור.

« גודל השעשועין של הקב"ה כשבני ישראל מודים ומשבחים!! »

ואין כל בריה יכולה לשער את גודל הנחת רוח והשעשועים הנעשים בעליונים בשעה שבני ישראל משבחין ומפארין לאביהם שבשמים. הקב"ה בכבודו ובעצמו, מצפה ומשתוקק שבניו אהוביו ישבחוהו ויפארוהו כמאז, וכדאיתא במדרש (מדרש משלי פרשה י"ד), "אמר רבי חמא בר חנינא, בא וראה שבחו של הקב"ה וקדושתו, שהוא מחבב את ישראל, שאף על פי שיש לפניו אלף אלפי אלפים ורבי רבבות כמות של מלאכי השרת שישרתוהו, אינו רוצה בשבחן של כולן אלא בשבחן של ישראל, שנאמר בְּרַב עַם הַדָּרַת מֶלֶךְ (משלי יד, כח), ואין עם אלא ישראל, שנאמר עַם זֶה יִצְרָתִי לִי תִהְיֶה יִסְפְּרוּ (ישעיהו מג, כא), בשביל שיספרו תהלתי בעולם". ולפי"ז נבין למה היצר מניח כ"כ הרבה כוחות, שלא יתפללו כראוי, ולא יודו וישבחו לפניו יתברך, כי זהו מה שהקב"ה רוצה מאתנו.

ומעשה פלא אירע בבית מדרשו של מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הק' זי"ע, וגם ממנה נתוודע לראות בגודל השמחה והחדוה הנעשית לעילא על ידי התהילות והתשבחות של ישראל.

היה זה באחת הפעמים כשנכנס הרה"ק בעל התולדות יעקב יוסף זי"ע לבית מדרשו של רבו הבעש"ט הק', והנה הוא מרגיש באברך המסתובב לו בביהמ"ד והוא אחוז שרעפים, הכרת פניו ענתה בו כי לא אחד מן השורה הוא, אלא איש מורם מעם ובעל שיעור קומה. ה'תולדות' ניגש אליו והחל לקשור עמו שיחה, ובתוך הדברים אמר לו התולדות פשט חדש שנצנצה ברעיוניו זה עתה. וזה היה דבר החידוש, דוד המלך אומר בתהילים וְאֵתָה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל (תהלים כב, ד), ויש לפרש ככוונת הדברים, שדוד המלך משבח את הקב"ה על שכביכול יושב ומתבסס על תהילותיהם ותשבחותיהם של ישראל שמשבחין לפניו, (ובלשון קדשו: "השי"ת יוצט אויף א פאזיציע פון תהלות ישראל").

טרם כילה לדבר, והנה הוא רואה לפליאתו הרבה כי האברך שדיבר עמו זה עתה נעלם מן המקום, ויפן עיניו כה וכה וירא כי איננו. לגודל השתוממותו מן המחזה נכנס אל רבו הבעש"ט הק' וסיפר לפניו את כל השתלשלות הענינים. נענה הבעש"ט הק' ואמר, דע לך, שאותו אברך לא היה אלא אליהו הנביא זכור לטוב בעצמו, שבא לכאן בכדי לשמוע ממך חידוש נפלא זה, ובהאי שעתא כבר עומד אליהו הנביא במתיבתא דרקייעא ושונה על דבר תורה זה בשם אומרו.

וזה הענין צריך שיהיה צמוד וחקוק על קירות ליבנו, שנדע בבירור כי ההודאה להשי"ת הוא יסוד מוסד וראשית לכל, ודבר זה אנו יכולים ללמוד היטב מהנהגתו של יעקב אבינו ע"ה, שבשעה שהתייצבו לפניו מנשה ואפרים לקבל ממנו את ברכתו, לא הניח עליהם את ידיו הקדושות בסדר הרגיל, אלא יעקב אבינו שיכל והיפך את ידיו, וכך יצא שאת יד ימינו הניח על ראש אפרים הצעיר ויד שמאל על ראש מנשה הבכור, ועל אף שביאורים הרבה כבר נאמרו ביישוב הנהגה הזאת, ראיתי דבר נפלא,

אך לפי מה שאמרנו ייאמר כי כוונה מיוחדת היתה לו ליעקב אבינו בהנהגה זו הוראה לרבים לשעה ולדורות.

דהנה, בשעה שנולדו אלו הבנים ליוסף הצדיק היה נותן להם שמות, אולם בעוד שאת בנו הבכור כינה מנשה על שם התלאות שעברו על ראשו, מנשה כי נִשְׁנִי אֱלֹקִים אֶת כָּל עַמְלִי (בראשית מא, נא), הרי שלעומת זה לבנו הצעיר קרא בשם שהוא כל כולו שבח והודאה להשי"ת על רחמי וחסדיו, אפרים כי הִפְרִנִי אֱלֹקִים בְּאֶרֶץ עֲנִי (שם, נב), ואף כי כוונת סמיות היו לו ליוסף במתן שמות הללו לבנו יקיריו, מכל מקום ליעקב אבינו לא היה ניחא הסדר הזה, ולכן אמר בְּךָ יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר (שם מח, כ), דהיינו, כאשר מברך האב את בנו ובא להורות לו דרך חיים, שהלא עיקר הברכה שמנחיל האב לבניו אחריו הוא מה שמלמדם דרך מוסר ואורחות חיים בעבודת השי"ת, ועליו להשריש בהם בראש ובראשונה את הענין הזה, שלכל לראש מחויב האיש ישראל לזכור את הטוב והחסד שזכינו מאת השי"ת, לפיכך הניח יעקב אבינו את ידו הימנית על אפרים, להורות כי ראשית לכל יש להודות להשי"ת ורק אחר כך אפשר לעסוק בעוד ענינים.

« מהו העצה לקבלת התפילות בלי סיכון של קטרוגים! »

על זה הדרך גם ידוע מן הספרים הקדושים שעוררו מאד בגודל הזהירות והחובה להודות ולהלל להקב"ה על רחמי וחסדיו, עד שאמרו שאילולא זאת קשה עד למאד שתתקבל תפלת האדם, וכפי המובא **הצוואת הריב"ש** (הגהות ישרות אות זי"ז), שכאשר האדם מתפלל מתוך שמחה ומרבה להלל ולשבח להשי"ת, הרי שתפלתו מתקבלת הרבה יותר ממי שאינו מדקדק בכך. והמשיל זאת לעני שמתחנן ובוכה לפני המלך שימלא את מבוקשו, הגם שהמלך מרחם עליו ונותן לו איזה דבר מועט, אבל כאשר אחד בא אל המלך ומקלסו בשירות ותשבחות כשבתוך הדברים הוא מוסיף לשאול גם על צרכיו, הלא המלך שהתענג על דברי הקילוסין שמח למלא את כל משאלות לבו חטובה בריווח ובהרחבה.

בוא וראה את לשון קדשו של הבני יששכר זי"ע (מאמרי חודש תשרי מאמר ב, ו) שכ': "במדרש (דבר' ב, יא) ש'אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע, כשתהא רואה את בניך בצער ואין מי שיבקש רחמים עליהם מיד ענה אותן' וכו' אמר לו הקב"ה, משה, חייך, בכל שעה שיקראו אותי, אני אענה אותם, דכתיב כה' אלקינו בכל קראנו אליו, עכ"ל המדרש".

"ולדעתי", זהו שתקנו חז"ל 'לעולם יסדר אדם שבחו של מקום תחילה ואחר כך יתפלל' (ברכות לב.), דכיון שמסדר שבחו של מקום, למשל כשמשבח את הבורא שהוא רופא חולים, הנה כל המלאכים עונים אמן ומסכימים לשבח הלזה, הנה הגם כשאחר כך יבא המבקש לבקש ברחמים על הרפואה במו פיו, שוב לא יקטרגו המלאכים דהוה ח"ו כנוגע בכבוד המלך ובשבחו, כאשר ירצו ח"ו למנוע הרפואה אשר זה כרגע שבחוהו שהוא רופא חולים. והנה להיות השי"ת יודע אשר שוב לא יקטרגו המלאכים גם בעת הבקשה, הנה הוא ית"ש עונה גם בטרם יקרא בתפלה ובקשה, רק עונהו מקודם ובטרם יקרא היינו בעת סידור השבח.

"וזהו שביקש משה, רבש"ע כשתהא רואה בניך בצער ואין מי שמבקש עליהם רחמים (דהיינו שאין מי ראוי לבקש עליהם רחמים שלא יתיירא מן המקטרגים) מיד ענה אותם, וזהו שהשיב לו השי"י, בכל שעה שיקראו אותי (היינו אותי בלבד, היינו בעת סיפור השבח קודם הבקשה, וכונת המספר בשבח ג"כ במחשבה על המבוקש, וזה אינו מכיר בקריאה הזאת רק הבורא ית"ש), אני אענה אותם, כי אני הוא היודע תעלומות שהנרצה הוא למסדר השבח להיותם נעזרים בדבר המצטרך להם, והבן", עכ"ל הבני יששכר.

"...אבל 'הודאה' היא מלשון שאדם מודה, וזה במקרה שהאדם בהתחלה לא מבין את דרכי השי"ת ויש לו שאלות כמו במקרים שהבאנו לעיל, ואח"כ הקב"ה מזכה אותו לראות איך הכל היה לטובתו, אז הוא מודה להשי"ת שגם מה שהיה נראה לו לא טוב בעצם היה טוב גמור..."